

**НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ШИМТГЭЛИЙН ХУВЬ ХЭМЖЭЭНИЙ ТАЛААРХ
ХАРЬЦУУЛСАН ЛАВЛАГАА: МОНГОЛ УЛС БОЛОН
ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ МЭДЭЭЛЭЛ**

*Д.Халиун, Ш.Батцэнгэл,
И.Жаргалзаяабямба, Р.Нургүл*

АГУУЛГА

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

СУДАЛГААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ШИМТГЭЛИЙН ХУВЬ ХЭМЖЭЭНИЙ ТАЛААРХ
ХАРЬЦУУЛСАН ЛАВЛАГАА: МОНГОЛ УЛС БОЛОН ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ
МЭДЭЭЛЭЛ

Нэг.МОНГОЛ УЛС

Хоёр.ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ШИМТГЭЛИЙН
ХУВЬ ХЭМЖЭЭ

- 2.1. Оросын Холбооны Улс
- 2.2. Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс
- 2.3. Япон Улс
- 2.4 Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс

АШИГЛАСАН ЭХ СУРВАЛЖ

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

Судалгаанд захиалгын дагуу Монгол Улс болон гадаадын зарим орны нийгмийн даатгалын шимтгэлийн /НДШ/ одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хувь хэмжээний талаарх лавлагаа, мэдээллийг гаргав.

Судалгааны хамрах хүрээ. Лавлагаа, мэдээлэл 2 хэсгээс бүрдэнэ.

Нэгдүгээр хэсэгт, Монгол Улсын НДШ-ийн хувь хэмжээ хэзээ, хэрхэн өөрчлөгдсөн талаарх тойм мэдээлэл, уг шимтгэлийн одоо мөрдөгдөж буй хувь хэмжээ, Ковид-19 өвчлөлийн тархалттай холбоотойгоор нийгэм, эдийн засгийг дэмжих арга хэмжээний хүрээнд үзүүлсэн НДШ-ийн хувь хэмжээний хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийн талаар судалсан.

Хоёрдугаар хэсэгт, Япон, Орос, Хятад, Герман зэрэг орнуудын НДШ-ийн хувь хэмжээг судалсан болно.

Судалгааны үр дүнгийн тойм

Монгол Улсад НДШ-ийн хувь хэмжээ 1995 онд 29-31%, 2008 онд 21-23%, 2013 онд 21-23%, 2017 онд 21-23%, 2018 онд 23-25%, 2019 онд 24-26%, 2021 онд 26-28% болж тус тус өөрчлөгдсөн байна. /Дэлгэрэнгүй хэсгээс үзнэ үү/

Судалгаанд авагдсан орнуудын хувьд НДШ-ийн 2021 онд мөрдөж буй хувь хэмжээ дараах байдалтай байна.

	Монгол Улс	Япон Улс	ОХУ	ХБНГУ
НДШ /хувиар/	26-28% ⁷⁸	29.7%	30.2%	39.8%

БНХАУ-д ажил олгогчоос 25.5-36%, ажилтнаас 10.5% байна. (2019 оны байдлаарх мэдээлэл олдсон)

/Дэлгэрэнгүй мэдээллийг судалгааны хэсгээс үзнэ үү/

⁷⁸Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын хувь хэмжээ 0.8%, 1.8%, 2.8% байгаатай холбоотой 26-28% байна.

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ШИМТГЭЛИЙН ХУВЬ ХЭМЖЭЭНИЙ ТАЛААРХ ХАРЬЦУУЛСАН ЛАВЛАГАА: МОНГОЛ УЛС БОЛОН ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ МЭДЭЭЛЭЛ

Нэг. МОНГОЛ УЛС

Монгол Улсын нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хувь хэмжээнд оруулсан өөрчлөлт

Монгол Улсад 1990 оноос хойш НДШ-ийн хувь хэмжээ харьцангуй тогтвортой, зарим жилүүдэд буурсан үзүүлэлттэй явж ирсэн боловч 2018 оноос эхлэн жил дараалан бага зэрэг өссөн байна. НДШ-ийн өөрчлөлтийг даатгалын төрөл, огноогоор харуулав.

Албан журмын даатгал:

Хүснэгт 1. МУ-ын НДШ-ийн хувь хэмжээнд 1995, 2008 онуудад оруулсан өөрчлөлт /хувиар/

Хуульд оруулсан өөрчлөлт		НДТХ-ийн 15 дугаар зүйлийн 1, 7 хэсэг		НДТХ-д 2007.11.30-ний өдөр оруулсан өөрчлөлт	
АЛБАН ЖУРМЫН ДААТГУУЛАГЧ		1995.01.01-2007.12.31		2008.01.01-2012.12.31	
№	Даатгалын төрөл	Төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээ (хувиар)			
		Ажил олгогчийн хөдөлмөрийн хөлсний сан, түүнтэй адилтгах орлогоос	Даатгуулагчийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос	Ажил олгогчийн хөдөлмөрийн хөлсний сан, түүнтэй адилтгах орлогоос	Даатгуулагчийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос
1	Тэтгэврийн даатгал	13.5	5.5	7.0	7.0
2	Тэтгэмжийн даатгал	1	1	0.5	0.5
3	Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгал	1.0, 2.0, 3.0	-	1.0, 2.0, 3.0	-
4	Ажилгүйдлийн даатгал	0.5	0.5	0.5	0.5
5	Эрүүл мэндийн даатгал	3.0	3.0	2.0	2.0
Нийт		19, 20, 21	10	11, 12, 13	10
Бүгд		29%, 30%, 31%		21%, 22%, 23%	

Дээрх хүснэгтэд албан журмын даатгуулагч болох ажил олгогч, даатгуулагч нь нийгмийн даатгалын шимтгэлийг ямар хувь хэмжээтэй төлөхийг харуулав. Нийгмийн даатгалын тухай хууль, Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх журмын тухай хуулиудад (НДТХХЖТХ) 2008, 2013, 2017, 2018, 2019, 2021 онуудад нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хувь, хэмжээг өөрчлөхтэй холбоотой нэмэлт өөрчлөлтүүд оруулсан байна.

2008 оны 4 дүгээр сарын 18-ны өдрийн Засгийн газрын 142-р тогтоолд нийгмийн даатгалын шимтгэл, түүн дотроо үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний даатгалыг тухайн үйлдвэрлэлийн онцлогоос шалтгаалан ялгаатай хувь хэмжээтэй байхаар тодорхойлж жагсаалтыг баталсан байх тул үүнийг харгалзаж НДШ-ийн төлөх нийт дүнг мөн ялгаатай байдлаар харуулав.

Хүснэгт 2. МУ-ын НДШ-ийн хувь хэмжээнд 2013, 2017 онуудад оруулсан өөрчлөлт /хувиар/

Хуульд оруулсан өөрчлөлт	НДТХ-д 2012.10.25-ны өдөр оруулсан өөрчлөлт		НДТХ-д 2017.4.14-ны өдөр оруулсан өөрчлөлт НДТХХЖТХ-д 2017.4.14-ний өдрийн өөрчлөлт	
АЛБАН ЖУРМЫН ДААТГУУЛАГЧ	2013.01.01-2016.12.31		2017.01.01-2017.12.31	
	Төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээ (хувиар)			
Даатгалын төрөл	Ажил олгогчийн хөдөлмөрийн хөлсний сан, түүнтэй адилтгах орлогоос	Даатгуулагчийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос	Ажил олгогчийн хөдөлмөрийн хөлсний сан, түүнтэй адилтгах орлогоос	Даатгуулагчийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос
Тэтгэврийн даатгал	7.0	7.0	7.0	7.0
Тэтгэмжийн даатгал	0.8	0.8	1	0.8
Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгал	1.0, 2.0, 3.0	-	0.8, 1.8, 2.8	
Ажилгүйдлийн даатгал	0.2	0.2	0.2	0.2
Эрүүл мэндийн даатгал	2.0	2.0	2	2
Нийт	11, 12, 13	10	11, 12, 13	10
Бүгд	21%, 22%, 23%		21%, 22%, 23%	

Хүснэгт 3. МУ-ын НДШ-ийн хувь хэмжээнд 2018, 2019, 2021 онуудад оруулсан өөрчлөлт /хувиар/

Хуульд оруулсан өөрчлөлт	НДТХХЖТХ-ийн 2017.4.14-ний өөрчлөлт		НДТХХЖТХ-ийн 2017.4.14-ний өөрчлөлт		НДТХХЖТХ-ийн 2019.12.20-ны өөрчлөлт	
АЛБАН ЖУРМЫН ДААТГУУЛАГЧ	2018.01.01-2018.12.31		2019.01.01-2020.12.31		2021	
	Төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээ (хувиар)					
Даатгалын төрөл	Ажил олгогчийн хөдөлмөрийн хөлсний сан, түүнтэй адилтгах орлогоос	Даатгуул-агчийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос	Ажил олгогчийн хөдөлмөрийн хөлсний сан, түүнтэй адилтгах орлогоос	Даатгуул-агчийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос	Ажил олгогчийн хөдөлмөрийн хөлсний сан, түүнтэй адилтгах орлогоос	Даатгуул-агчийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос
Тэтгэврийн даатгал	8.0	8.0	8.5	8.5	9.5	9.5
Тэтгэмжийн даатгал	1	0.8	1	0.8	1	0.8
Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгал	0.8, 1.8 ба 2,8		0.8, 1.8 ба 2,8		0.8, 1.8 ба 2,8	
Ажилгүй-длийн даатгал	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
Эрүүл мэндийн даатгал	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0
Нийт	12, 13, 14	11	12.5, 13.5, 14.5	11.5	13.5, 14.5, 15.5	12.5
Бүгд	23%, 24%, 25%		24%, 25%, 26%		26%, 27%, 28%	

Хүснэгтээс үзвэл, 2018 онтой харьцуулахад тэтгэврийн даатгал ажил олгогч болон даатгуулагчийн хувьд тус бүр 1.5 хувь, нийт дүнгээрээ 3 хувиар өссөн байна.

Сайн дурын даатгал

Сайн дурын даатгал нь нийгмийн даатгалын шимтгэлийн нийт дүнд харьцангуй бага хувийг эзэлдэг бөгөөд 2018 оноос хойш сайн дурын даатгуулагчийн тэтгэврийн даатгал 1.5 хувиар нэмэгдсэн байна.

Хүснэгт 4. МУ-ын НДШ-ийн хувь хэмжээнд 1995, 2008, 2018, 2019, 2021 онуудад оруулсан өөрчлөлт /сайн дурын, хувиар/

САЙН ДУРЫН ДААТГУУЛАГЧ		1995.01.01- 2007.12.31	2008.01.01- 2017.12.31	2018.01.01- 2018.12.31	2019.01.01- 2020.12.31	2021
№	Даатгалын төрөл	Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн доод хэмжээ нь Засгийн газраас баталсан тухайн үед мөрдөж буй хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс багагүй, дээд хэмжээнээс ихгүй дүнгээс				
1	Тэтгэврийн даатгал	9.5	10	11	11.5	12.5
2	Тэтгэмжийн даатгал	1	1	1	1	1
3	Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгал	1	1	1	1	1
Нийт		11.5	12	13	13.5	14.5

УИХ-аас 2020 оны 4 дүгээр сарын 9-ний өдөр баталсан “Нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлөх, ажилгүйдлийн даатгалын сангаас дэмжлэг үзүүлэх тухай” хуулийн дагуу нийгмийн даатгалын хувь хэмжээг өөрчилж, цар тахлын улмаас эдийн засгийн нөхцөл байдал хүндрэх эрсдэлийг бууруулах үүднээс нийгмийн даатгалын хувь хэмжээг хөнгөлж, чөлөөлөх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлсэн байна. Нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлөх, ажилгүйдлийн даатгалын сангаас дэмжлэг үзүүлэх тухай хуулийн үйлчлэл нь 2021 оны 7-р сарын 1-нд дуусах юм. Цаашид цар тахлын нөхцөл байдал хэрхэхээс хуулийг хэрхэн авч үзэх нь хамаарахаар байна.

Хүснэгт 5. Нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлсөн байдал, хувиар /2020 оны 4-р 9-ний өдрийн хуулиар/

Хуульд орсон өөрчлөлт	2020.4.9-ний өдрийн хуулиар		
Нийгмийн даатгалын төрөл	2020 оны 4-9 сард чөлөөлсөн шимтгэлийн хувь		
	Ажил олгогчийн хөдөлмөрийн хөлсний сан, түүнтэй адилтгах орлогоос	Даатгуулагчийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос	Нийт чөлөөлсөн НДШ
Тэтгэврийн даатгал	8.5	8.5	17
Тэтгэмжийн даатгал	1	0.8	1.8
Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгал	0.2	0.2	0.4
Ажилгүйдлийн даатгал	0.8, 1.8, 2.8		0.8, 1.8, 2.8
Эрүүл мэндийн даатгал			
Нийт шимтгэлийн хувь	10.5-12.5	9.5	20.0-22.0

**Хүснэгт 6. Нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлсөн байдал, хувиар
/2020.8.28-ны өдрийн, 2020.11.13-ны өдрийн хуулиар/**

2020.8.28-ны өдрийн хуулиар			2020.11.13-ны өдрийн хуулиар		
2020 оны 10-12 сард чөлөөлсөн шимтгэлийн хувь			2021 оны 1-6 сард чөлөөлсөн шимтгэлийн хувь		
Ажил олгогчийн хөдөлмөрийн хөлсний сан, түүнтэй адилтгах орлогоос	Даатгуулагчийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос	Нийт чөлөөлсөн НДШ	Ажил олгогчийн хөдөлмөрийн хөлсний сан, түүнтэй адилтгах орлогоос	Даатгуулагчийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос	Нийт чөлөөлсөн НДШ
3.5	3.5	7	1	1	2
1	0.8	1.8	1	0.8	1.8
0.2	0.2	0.4	0.2	0.2	0.4
0.8, 1.8, 2.8		0.8, 1.8, 2.8	0.8, 1.8, 2.8		0.8, 1.8, 2.8
5.5-7.5	4.5	10.0-12.0	3.0-5.0	2	5.0-7.0

**Хоёр. ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН
ШИМТГЭЛИЙН ХУВЬ ХЭМЖЭЭ**

2.1. Оросын Холбооны Улс

Хүн ам: 2021 оны 1-р сарын 1-ний байдлаар 146 171 015 байна.

ДНБ: 2020 онд ДНБ-ний нэрлэсэн хэмжээ 106.607 их наяд рубль байна.⁷⁹

Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн төрөл⁸⁰

- ОХУ-ын Тэтгэврийн санд төлөх албан журмын тэтгэврийн даатгалын шимтгэл;
- ОХУ-ын Нийгмийн даатгалын санд төлөх хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсаны, жирэмсэн болон амаржсаны албан журмын нийгмийн даатгалын шимтгэл;
- ОХУ-ын Холбооны Эрүүл мэндийн даатгалын санд төлөх эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл;
- Осол гэмтлийн даатгалын шимтгэл (үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний албан журмын нийгмийн даатгалын шимтгэл).

⁷⁹<https://www.kommersant.ru/doc/4671959>

⁸⁰https://www.audit-it.ru/terms/taxation/strakhovye_vznosy.html

Нийгмийн даатгалын хувь хэмжээ 2021 оны байдлаар⁸¹

Даатгалын төрөл	Хувь хэмжээ /хувиар/
1. Албан журмын тэтгэврийн даатгал	22%- Хязгаар тогтоосон бөгөөд хэрэв орлогын хэмжээ 1465000 рублиэс дээш бол суутгалын хэмжээг 10% болгон бууруулна.
2. Албан журмын эрүүл мэндийн даатгал	5,1%
3. Хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсаны, жирэмсэн болон амаржсаны албан журмын даатгал	2,9%- Хязгаар тогтоосон бөгөөд хэрэв орлогын хэмжээ 966000 рублиэс хэтэрсэн бол төлбөр төлөхгүй (0%)
4. Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний албан журмын даатгал	0,2% /ангиллаас хамаарч 0,2-8,5%/
НИЙТ	30,2%

2021 онд шимтгэлийн дээд хязгаарыг нэмэгдүүлсэн. Тэтгэврийн шимтгэлийн хувьд дээд хязгаар 1465000 рубль бөгөөд шимтгэлийг 22%-иар (ЖДҮ эрхлэгчдийн хувьд тусгай хөнгөлөлт эдлэх болсон бөгөөд 2021 оны 4-р сараас эхлэн хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс 22%, хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс дээш цалинтай тохиолдол 10%) төлнө. Дээд хязгаар 1465000 рублиэс хэтэрсэн тохиолдолд шимтгэлийг 10% болгон бууруулна. (2020 онд дээд хязгаар 1292000 рубль байсан).

Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хувьд дээд хязгаар нь 966000 рубль болж өссөн (2020 онд 912000 рубль байсан). Дээд хязгаараас хэтэрсэн тохиолдолд шимтгэл тооцохгүй.

Ажилчдын цалин өндөр байх тусам шимтгэлийн хэмжээ нэмэгдэх тул ажил олгогчийн татварын ачаалал нэмэгддэг.

Албан журмын даатгалд хамрагдах аж ахуйн нэгжийн зардлыг бууруулахын тулд тогтоосон хязгаараас хэтэрсэн тохиолдолд ОХУ-ын Татварын тухай хуульд тарифыг бууруулахаар тусгасан байна. Энэ нь ажил олгогч ажилчдынхаа бодит цалин хөлсийг нуухгүй мэдээлэх нөхцөл бүрдүүлэх зорилготой юм.

2.2. Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс

Хятадын хүн ам тоо: 1,439,323,776⁸² (2020 оны байдлаар)

ДНБ: 2020 онд 15.66 их наяд ам. доллар (101.6 их наяд юань)

БНХАУ-ын нийгмийн даатгал нь “Орон нутгийн нийгмийн даатгал”, “Хувийн тэтгэврийн данс” гэсэн хоёр шатлалтай. “Орон нутгийн нийгмийн даатгал”-д даатгуулагч шимтгэл төлдөггүй, ажил олгогч цалингийн дунджаас 20%-иар шимтгэл төлдөг. Даатгуулагчаас гарах шимтгэл хувийн тэтгэврийн дансанд хуримтлагддаг онцлогтой. Энэ нь хагас хуримтлалын тогтолцооны шинжийг хадгалсан ч даатгуулагчаас төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээ маш бага (татвар ногдуулах орлогын 3%) байдаг тул эрсдэлийг хаах, даатгуулагчийн амьдралыг цаашид хангах баталгаа болж чаддаггүй сул талтай.⁸³

⁸¹<https://ppt.ru/art/nalogi/v-fondi>

⁸²<https://www.worldometers.info/world-population/china-population/>

⁸³<http://eagle.mn/r/60195>

Хятадын нийгмийн даатгал нь дараах төрлүүдээс бүрдэнэ.

- Тэтгэврийн даатгал
- Ажилгүйдлийн даатгал
- Эрүүл мэндийн даатгал
- Үйлдвэрийн осол, гэмтлийн даатгал
- Жирэмсэн эхчүүдийн даатгал

АЛБАН ЖУРМЫН ДААТГУУЛАГЧ		2019 оны байдлаар	
		Ажил олгогч	Ажилтан
1	Тэтгэврийн даатгал	20%	8%
2	Ажилгүйдлийн даатгал	0.5-1%	0.5%
3	Эрүүл мэндийн даатгал	5-12%	2%
2	Үйлдвэрлэлийн осол гэмтлийн даатгал	0.5-2%	-
5	Жирэмсэн эхчүүдийн даатгал	0.5-1%	-
	Нийт	25.5-36%	10.5%

Цар тахлын үеийн авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ⁸⁴

БНХАУ нь Ковид -19 цар тахлын дэгдэлтийг саармагжуулахын тулд нийгмийн аюулгүй байдлын шинэ бодлогыг 2020 оны 1 дүгээр сарын 30-ны өдрөөс Хүний нөөц, Нийгмийн Хамгааллын Яам (*Ministry of Human Resources and Social Security*)-аас нийгмийн даатгалын шимтгэлийн талаар арга хэмжээ авч хэрэгжүүлж байна.

Төрийн Зөвлөлийн Байнгын Хороо (*Standing Committee of the State Council*) нь 2020 оны 2 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдаанаар аж ахуйн нэгжүүдийн ачааллыг хөнгөвчлөх зорилгоор нийгмийн даатгалын шимтгэлийг тодорхой хугацаанд бууруулж, чөлөөлөх арга хэмжээг шийдвэрлэсэн. Төрийн Зөвлөлийн Байнгын Хорооны шийдвэрээр Орон нутгийн Нийгмийн Аюулгүй Байдлын Төв (*Local Social Security Bureau*)-д Ковид-19 цар тахлын дэгдэлтийн үед нийгмийн даатгалын шимтгэлийг зохицуулах, тогтолцоог бүрдүүлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг.

Аж ахуйн нэгжүүд дараах нийгмийн даатгалын шимтгэлийг бууруулах буюу чөлөөлөхөөр тогтжээ. Үүнд:

- Хубэй (Hubei) муж 2020 оны 2-6 дугаар сарын хугацаанд: Хятадын нийгмийн даатгалын тогтолцоонд хамрагдсан бүх аж ахуйн нэгжүүдийн тэтгэврийн болон ажилгүйдлийн даатгалын шимтгэл, үйлдвэрлэлийн осол, гэмтлийн даатгалын шимтгэлийн ажил олгогчоос олгох шимтгэлийг чөлөөлнө.
- Бусад муж, хотууд (Хубэйгаас бусад) 2020 оны 2-6 дугаар сарын хугацаанд: Бичил, ЖДҮ эрхлэгчдийн тэтгэврийн болон ажилгүйдлийн даатгалын шимтгэл, үйлдвэрлэлийн осол, гэмтлийн даатгалын шимтгэлийг ажил олгогчоос олгох шимтгэлийг чөлөөлнө.
- 2020 оны 2-4 дүгээр сарын хугацаанд: Томоохон аж ахуйн нэгжүүдийн ажил олгогчдын тэтгэвэр, ажилгүйдэл, үйлдвэрлэлийн осол, гэмтлийн даатгалын шимтгэлийг 50%-иар бууруулжээ.

⁸⁴<https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/03/fa20-046.pdf>

- Орон нутгийн эрх баригчид Ковид-19 цар тахлын дэгдэлтийн үеэр орон нутгийн үйлдвэр, аж ахуйн нэгжүүдийг дэмжих зорилгоор хот болон мужуудад мөн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг хойшлуулах арга хэмжээ авсан байна. Үүнд:
- Шанхай (Shanghai), Сычуань (Sichuan) хотуудад нийгмийн даатгалын шимтгэлийг хойшлуулах;
- Шанхай (Shanghai), Гуанжоу (Guangzhou), Сычуань (Sichuan) хотуудын нийгмийн хамгаалалтын асуудлууд ажил олгогчоос олгох шимтгэлийг хойшлуулах;
- Нанжин (Nanjing), Сүжөү (Suzhou), Сямэн (Xiamen), Чэнду (Chengdu), Чиндао (Qingdao) мужуудад ажил олгогчоос нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хугацааг хойшлуулах;

Ажил олгогчдын нийгмийн даатгалын шимтгэлийг бууруулах арга хэмжээ нь ажлын өртөгт нөлөөлдөг. Төрийн Зөвлөлийн Байнгын Хорооноос 2020 оны 3 дугаар сарын 4-ны өдрийн байдлаар ажил олгогчийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг бууруулах, чөлөөлөх шийдвэрийг дараах хүснэгтээр тогтоожээ.

(2020 оны 3 дугаар сарын 4 өдрийн байдлаар)

Муж/хот	НДШ-ийг бууруулсан хэмжээ			
	ЭМД	Үйлдвэрлэлийн ослын даатгал	Ажилгүйдлийн даатгал	Тэтгэврийн даатгал
Шанхай	0.5%			
Гуанжоу		50%	Коэффициент 0.6-0.4% ба түүнээс дээш 0.8-0.63 хүртэл	
Сычуань		20-50% ААН нэмэгдэлгүй.	1%	19%-16%

Эх сурвалж: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/03/fa20-046.pdf>

Дээрх хүснэгтээс:

- Шанхай (Shanghai) хотод эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийг 2020 онд түр хугацаагаар 0.5%-иар бууруулсан.
- Гуанжоу (Guangzhou) хотод үйлдвэрлэлийн осол, гэмтлийн даатгалын шимтгэлийг 2021 оны 4 дүгээр сарын 30-ны өдөр хүртэл хугацаанд 50%-иар бууруулсан.
- Гуанжоу (Guangzhou) хотод ажилгүйдлийн даатгалын шимтгэлийг 2020 оны 12 дугаар сарын дуустал хугацаанд бууруулсан.
- Сычуань (Sichuan) хотод үйлдвэрлэлийн осол, гэмтлийн даатгалын шимтгэлийг өмнөх 2018 оныг үндэслэн 20-50%-иар бууруулсан. Үүнд: 23 сар болон түүнээс дээш 24 сар хүртэлх үеийг хамруулсан. Үйлдвэрлэлийн осол, гэмтлийн даатгалын шимтгэлийг хүүгийн бодлогын дагуу ААН-д нэмэгдүүлэхгүй.
- Нийгмийн даатгалын шимтгэлийг бууруулсан хэмжээг 2020 оны 4 дүгээр сарын 30-ны өдөр хүртэл хэрэгжүүлнэ.

Ажил олгогчийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хугацааг хойшлуулсан. Үүнд:

- Ковид-19 цар тахалд нэрвэгдсэн аж ахуйн нэгжүүд үйл ажиллагаа явуулахад хүндрэлтэй болж, нийгмийн даатгалын шимтгэлээ төлөх боломжгүй болсон тохиолдолд өргөдөл гаргаж 6 сарын хугацаагаар хойшлуулсан үед нэмэлт шимтгэл төлөхгүй. Үүнд: Нанжин (Nanjing), Сүжөү (Suzhou), Сямэн (Xiamen), Чэнду (Chengdu), Чиндао (Qingdao) мужуудад 6 сар хүртэлх хугацаагаар хойшлуулсан.
- Ажилчдынхаа хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг төлж чадахгүй, үйл ажиллагаа нь алдагдсан аж ахуйн нэгжүүд 3 сараас дээш хугацаагаар ажиллагсдынхаа амьжиргааны зардлыг 1 жилээс илүүгүй хугацаагаар хойшлуулах хүсэлт гаргаж болно. Үүнд: Чиндао (Qingdao) муж (ЭМД-ыг 6 сараас дээш) хамгийн дээд тал нь 1 жилийн хугацаатай хойшлуулжээ.

Ажилгүйдлийн даатгал болон нийгмийн даатгалын шимтгэлийг буцаан олгохоор шийдвэрлэв. Үүнд:

- Шэньжэнь (Shenzhen), Чанша (Changsha), Сиань (Xiamen) аж ахуйн нэгжүүдийн ачааллыг бууруулахын тулд ажилгүйдлийн даатгал, нийгмийн даатгалын шимтгэлийг буцаан олгожээ.
- Жэжян (Zhejiang) мужид аж ахуйн нэгжүүдэд 1-3 сарын ажил олгогчдын нийгмийн даатгалын шимтгэлийн буцаан олгохоор тогтжээ.

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллага (International Labour Organization)-ын 2021 оны 1- 3 дугаар сарын БНХАУ-ын Нийгмийн хамгааллын бодлогыг хянах тайланд дараах асуудлуудыг хөнджээ.

Хятад Улс нь нийгмийн хамгааллын талаар дараах бодлогыг хэрэгжүүлж байна. Үүнд:

- Үйлдвэрлэлийн осол, гэмтлийн даатгалын таван жилийн төлөвлөгөө. 2021 оны 1 дүгээр сард Хүний нөөц, нийгмийн хамгааллын яам бусад 7 газартай хамтран “Үйлдвэрлэлийн осол, гэмтлээс урьдчилан сэргийлэх таван жилийн төлөвлөгөөг (2021-2025) боловсруулж гаргасан. Энэ төлөвлөгөө нь үйлдвэрлэлийн осол гэмтлээс урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх, нөхөн олговор олгох гэсэн гурвалсан тогтолцоог боловсронгуй болгох чиглэлийг баримталсан.
- Ажилгүйдлийн даатгал болон үйлдвэрлэлийн осол, гэмтлийн даатгалын шимтгэлийг бууруулах бодлогыг баримталжээ. Үүнд: нийгмийн даатгалын шимтгэлийг үе шаттайгаар бууруулж, чөлөөлөхдөө түр зуурын бодлогыг баримталжээ. Нийгмийн даатгалын гурван шимтгэл болох тэтгэврийн болон ажилгүйдлийн даатгал, үйлдвэрийн осол, гэмтлийн даатгалуудыг 2021 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хураан авсан байна. Мөн цар тахлын үед эрсдэлд өртсөн аж ахуйн нэгжийн ажилгүйдлийн даатгал, үйлдвэрлэлийн осол, гэмтлийн даатгалыг үе шаттайгаар бууруулах бодлого баримталж, хугацааг нь 2022 оны 4 дүгээр сарын 30-ны өдөр хүртэл хугацаагаар нэг жилээр сунгасан байна. 2015-2019 онуудад муж улсуудын нийгмийн даатгалын шимтгэлийг шат дараалан бууруулж ирсэн ба аж ахуйн нэгжүүдийн шимтгэлийн зардлыг нийтдээ нэг их наяд юаниар бууруулсан арга хэмжээг авч байжээ.

Хятадын Засгийн газар 2020 онд нийгмийн даатгалын гурван шимтгэлийг бууруулж, ачааллыг чөлөөлснөөр аж ахуйн нэгжүүдэд 1.54 их наяд юань (үүнээс тэтгэврийн даатгалд 1.33 их наяд юань), 104.2 тэрбум юаниар ажлын байрыг хадгалах, тогтворжуулах зорилгоор ажилгүйдлийн даатгалын шимтгэлийг буцаан олгосон байна.

2.3. Япон Улс

Япон Улсын хүн ам: 126.17 сая хүн (2020 оны байдлаар)⁸⁵

ДНБ: 539,071.6 тэрбум иен, (2021.03.09-ны байдлаар)⁸⁶

Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хувь, хэмжээ⁸⁷

Японы Улсын нийгмийн даатгал нь дараах төрлүүдээс бүрдэнэ:

- Тэтгэврийн даатгал;
- Эрүүл мэндийн даатгал;
- Ажилгүйдлийн даатгал;
- Ажилтны ослын нөхөн төлбөр.

Ажилтны ослын нөхөн төлбөрийг ажил олгогч хариуцах бол бусад даатгалыг ажил олгогч болон ажилтан хоёр хамтран хариуцна.

Эрүүл мэндийн даатгал болон тэтгэврийн даатгалд 5 ба түүнээс дээш ажилтан тогтмол ажиллуулдаг бүх корпорациуд болон албан газрууд албан журмаар хамрагдана. Эдгээр даатгалд хамрагдах ажилтнууд нь холбогдох ААН-ийн үндсэн ажилтнууд болон ажлын өдөр буюу цаг нь үндсэн ажилтны ажиллах өдөр, цагийн дөрөвний гурав ба түүнээс дээш хувийг эзэлдэг ажилтнууд хамрагдана. Дээрхэд хамаарахгүй хэдий ч дараах нөхцөлийг хангаж байгаа ажилтан мөн албан журмаар даатгалд хамрагдана. Үүнд: 1) долоо хоногт ажиллах цаг нь 20 цагаас дээш, 2) 1 буюу түүнээс дээш ажиллах бол, 3) 88,000 иенээс дээш цалинтай бол, 4) оюутан биш бол, 5) тодорхой ажлын байранд ажилладаг бол. Үүнд: жилд 6 сараас дээш 500-аас дээш ажилтан ажиллуулдаг, эсхүл 500 доош ажилтантай ажил олгогч, ажилтан даатгалд хамрагдах гэрээ байгуулсан бол.

АЛБАН ЖУРМЫН ДААТГУУЛАГЧ		2020 оны 10 дугаар сарын байдлаар ⁸⁸	
		Ажил олгогч	Ажилтан
1	Тэтгэврийн даатгал	9.15	9.15
2	Эрүүл мэндийн даатгал	4.935% (40 буюу түүнээс дээш настай бол 5.83%)	4.935% (40 буюу түүнээс дээш настай бол 5.83%)
3	Ажилгүйдлийн даатгал	0.6%	0.3%
2	Ажилтны ослын нөхөн төлбөр	0.3%	-
5	Хүүхдийн тэтгэмжийн даатгал	0.36%	-
Нийт		15.345% (40 буюу түүнээс дээш настай бол 16.24%)	14.385% (40 буюу түүнээс дээш настай бол 15.28%)

⁸⁵<https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c0117.html>

⁸⁶<https://www.mofa.go.jp/policy/economy/japan/index.html>

⁸⁷<https://www.nenkin.go.jp/international/japanese-system/employeespension/employee.html>

⁸⁸https://www.jetro.go.jp/en/invest/setting_up/section4/page9.html

2.4 Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс

ХБНГУ-ын хүн ам: 83.1 сая хүн (2021 оны байдлаар)⁸⁹

ДНБ: 3,332 тэрбум евро (2021 оны байдлаар)⁹⁰

Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хувь, хэмжээ⁹¹

Японы Улсын нийгмийн даатгал нь дараах төрлүүдээс бүрдэнэ:

- Эрүүл мэндийн даатгал
- Асаргааны даатгал
- Тэтгэврийн даатгал
- Ажилгүйдлийн даатгал
- Ослын даатгал

Нийгмийн даатгалын шимтгэлийг ажил олгогч ба ажилтан ойролцоогоор тэнцүү хуваадаг бөгөөд зөвхөн ослын даатгалын зардлыг ажил олгогч дангаар хариуцдаг. Нийтдээ ажил олгогчийн НДШ-д эзлэх хувь нь ажилтны нийт цалингийн 21 орчим хувьтай тэнцдэг.

АЛБАН ЖУРМЫН ДААТГУУЛАГЧ		2021 оны байдлаар ⁹²	
		Ажил олгогч	Ажилтан
1	Тэтгэврийн даатгал	9.3%	9.3%
2	Эрүүл мэндийн даатгал*	7.3%	7.3%
3	Ажилгүйдлийн даатгал	1.2%	1.2%
4	Ажилчны ослын нөхөн төлбөр	1.14%**	-
5	Асаргааны даатгал	1.525%	1.525%***
Нийт		20.465%	19.325%

КОВИД-19 цар тахлын улмаас эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах урамшууллын багц хөтөлбөрийн хүрээнд 2021 оныг дуустал НДШ-ийн дээд хязгаарыг тогтоосон бөгөөд ажил олгогч, ажилтны төлөх шимтгэл нийлээд 40 хувиас хэтрэхгүй байна.

* Эрүүл мэндийн даатгалын компани тус бүр ажил олгогч ба ажилтанд ногдуулж болзошгүй нэмэлт шимтгэл (тэнцүү хувиар). Холбооны эрүүл мэндийн яамнаас тогтоосон 2021 оны дундаж шимтгэлийн хэмжээ 1.3% байна.

** Германы нийгмийн ослын даатгал (DGUV)-аас гаргасан тоо статистик (ослын даатгалын дундаж шимтгэлийн хувь-2019 оны байдлаар.)

*** 23-аас дээш насны хүүхэдгүй ажилтнууд 0.25% сувиллын даатгалын нэмэлт төлбөр төлдөг. Саксоны холбооны муж улсад тусгай журам мөрдөгддөг.

⁸⁹https://www.destatis.de/EN/Themes/Society-Environment/Population/Current-Population/_node.html

⁹⁰https://www.destatis.de/EN/Themes/Economy/National-Accounts-Domestic-Product/_node.html

⁹¹<https://www.pwc.com/gx/en/hr-management-services/pdf/social-security-country-profiles-august-2014.pdf>

⁹²<https://www.gtai.de/gtai-en/invest/investment-guide/employees-and-social-security/the-german-social-security-system-65600> <https://www.gtai.de/resource/blob/73624/575666dc6ed592cb9d15f136d66bb-beb/Employees.pdf>

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

Япон улс

- <https://www.nenkin.go.jp/international/japanese-system/employeespension/employee.html>
- <https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c0117.html>
- <https://www.mofa.go.jp/policy/economy/japan/index.html>
- https://www.jetro.go.jp/en/invest/setting_up/section4/page9.html

ОХУ

- <https://www.kommersant.ru/doc/4671959>
- https://www.audit-it.ru/terms/taxation/strakhovye_vznosy.html
- <https://ppt.ru/art/nalogi/v-fondi>

БНХАУ

- <https://www.worldometers.info/world-population/china-population/>
- <https://edition.cnn.com/2021/04/15/economy/china-q1-gdp-record-intl-hnk/index.html>
- <https://fortune.com/2021/04/16/china-gdp-economy-2021-q1-recovery-losing-steam/>
- <http://eagle.mn/r/60195>
- <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/03/fa20-046.pdf>
- https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-beijing/documents/publication/wcms_780427.pdf
- <https://www.china-briefing.com/news/wp-content/uploads/2017/09/Chinas-Social-Security-System-1.jpg>

ХБНГУ

- <https://www.pwc.com/gx/en/hr-management-services/pdf/social-security-country-profiles-august-2014.pdf>
- https://www.destatis.de/EN/Themes/Society-Environment/Population/Current-Population/_node.html
- https://www.destatis.de/EN/Themes/Economy/National-Accounts-Domestic-Product/_node.html
- <https://www.gtai.de/gtai-en/invest/investment-guide/employees-and-social-security/the-german-social-security-system-65600>
- <https://www.gtai.de/resource/blob/73624/575666dc6ed592cb9d15f136d66bbbeb/Employees.pdf>